

Minister hr.Martin Repinski
Eesti Maaeluministeerium
Lai 39/41, 15056 Tallinn

Meie 28.11.2016.a.

Eesti Mesinike Liidu

Pöördumine

Eesti mesinduse olukorda raskendavate ning mesinduse arengut, jätkusuutlikkust ja konkurentsivõimet pidurdavate probleemide lahendamise vajadustest

Mesilaste pidamine on traditsiooniliselt olnud üks Eesti maaelu lahutamatu osa, sealjuures ka põllumajandusliku tootmistegevusena. Eesti mesindus annab aastas meetoodangut keskmiselt 8 miljoni euro väärtuses. Sellest mesinduse otsesest tulust hoopis kaalukamaks tuleb aga hinnata mesilaste tolmeldamistegevusest põllu- ja aiakultuuridel lisatoodanguna ning looduslike taimekoosluste tasakaalu säilitamise kaudu avalduvat kaudset tulu, mis teadlaste hinnangul ületab meetoodangu väärtust 10 või enam korda.

Näiteks Euroopa Parlamendi resolutsioonis mesinduse olukorra kohta märgitakse, et Euroopas 84% taimeliikidest ja 76% toodetavatest toiduainetest sõltuvad mesilaste tolmeldamisest. Seega annab Eesti mesinike töö mesilaste kui tolmeldajate kaudu teistele maaelu sektoritele ja keskkonnale aastas lisatulu hinnanguliselt 80 miljoni euro väärtuses või enamgi. Mesindust tasub riigil hoida ja toetada, et nimetatud otsene ja kaudne kasu ühiskonna jaoks jätkuks ja kasvaks.

Eesti Mesinike Liit koos teiste mesinike ühendustega on juba aastaid teinud koostööd nii Maaeluministeeriumiga kui ka teiste mesindusega puutumuses olevate ametkondadega, et Eesti mesinduse ja mesinike probleeme lahendada ning mesinduse jätkusuutlikkust hoida. Mitmed tõstatatud teemad on läbi mesindusala ümarlaudade ja töögruppide arutelude leidnud ametkondade poolt positiivse hoiaku ja mõnel juhul ka lahenduse. Kuid samas on ka terve rida probleeme, mille lahendused on poolikud või on nende lahendamine takerdunud. Järgnevalt toob Eesti Mesinike Liit neist olulisemad teemad taas esile, esitades ka võimalikke lahendusi.

Mesinduse hea taseme ja tootlikkuse eelduseks on terved ja tugevad mesilaspered. Kahjuks on viimastel aastatel suurenenud mesilasperede hukkumine, seda eriti talvitumisel. Oma osa selles on mesilashaigustel, taimekaitsevahendite väärkasutamisel ja kahjuritel. Talvekaod Eesti mesilates on tõusnud keskmiselt 15-25% tasemele, kohati enamgi. Lisaks hukkub või nõrgeneb osa mesilasperesid suveperioodil peamiselt taimekaitsetöölde pestitsiidide hoolimatu ja liigse kasutamise tulemusena. Mesilasperede hukkumine kui „tootmisvahendi“ hävimine tekitab mesinikele majanduslikku kahju ja lisakulutusi mesilasperede arvu taastamiseks 1-1,2 miljoni euro väärtuses aastas või enamgi. Kaasnevalt jääb saamata tuntavas mahus meesaaki ja tolmeldamata vastav osa looduslike ja kultuurtaimi.

Eesti mesinike konkurentsivõimet avatud turu tingimustes raskendab ka asjaolu, et asume kliimaatilisel mesilaste loodusliku levila põhjapiiril, mis suurendab mesinike kulutusi enamuse teiste mesinduspiirkondadega võrreldes. Eestis ei saa mesilased ligi pool aastat kestva sügis-talvise perioodi vältel tarust välja lennata. See nõuab mesinikelt oluliselt suuremaid kulutusi talvesöödale, kui võrrelda soodsamate EL mesinduspiirkondadega, ning suurendab ka mesilasperede hukkumist, vähendades sellega mesinduse kui tootmisala majanduslikku tasuvust.

Mesilaste parema tervise tagamine ja mesilasperede hukkumise vähendamine on üks olulisemaid eesmärke Eesti mesinduse olukorra, jätkusuutlikkuse ja konkurentsivõime parandamiseks. Mõned mesilaste tervise probleemid ning mesinduse kui majandustegevuse küsimused suudavad mesinikud ise lahendada, kuid paljuski vajavad nad riigi korraldavat ja seadusandlikku toetust. Eelkõige soovime riigipoolset abi järgnevalt esiletoodud probleemide lahendamiseks.

1. Mesilashaiguste laialdase leviku ja selle tõttu mesilasperede hukkumise või nõrgenemise olukorras on tungiv vajadus vastavate riiklike seadusandlike regulatsioonide ja veterinaarse võimekuse väljaarendamiseks ning rakendamiseks mesinike abistamiseks.

Käesoleval ajal ei ole mesilashaigused ja nende seire või tõrje lülitatud riiklikku loomatauditõrje tegevusplaani ning selle tõttu pole selleks tööks ka ette nähtud rahalisi vahendeid ega tegevusi. Kui seadusandlikult on ameerika haudmemädanik kui teatamiskohustuslik mesilashaigus olnud VTA tegevusalas, siis viimastel aastatel on VTA selle väga ohtliku mesilashaiguse seirest ja tõrjest praktiliselt distantseerunud. Samas Euroopa Liidu toetusel läbiviidud mesilashaiguste levimuse pilootuuringu raames 2012-2014.a. ja järgnevatel aastatel on Eestis ilmnunud enam kui 30 ameerika haudmemädaniku kollet.

Vajalik oleks ameerika haudmemädaniku kui eriti ohtliku mesilashaiguse riikliku tauditõrje eeskirja kehtestamine ning seire- ja tõrjesüsteemi loomine. Näiteks Soome Vabariigis reguleerib seda valdkonda Maa- ja Metsamajandusministri 16.03.2015.a. rakendunud määrus ameerika haudmemädaniku tõrje kohta. Selle määruse täitmiseks kaasati mesinike võrgustik, kellele tehti veterinaarspetsialistide poolt täiendav mesilashaiguste ja vastava seadusandluse alane koolitus. Siit võiks Eesti selle valdkonna korraldajad saada eeskujuga, kuidas ka meie mesinike toeks vastav süsteem luua.

Eestis sarnased regulatsioonid ja mesinike kaasamise praktika mesilashaiguste seires praegu puuduvad. Lootust andis Maaeluministeeriumi poolt seoses 2016.a. riigieelarve arutamise esitatud tegevuskava 2016-2019, kus on kirjas mesilashaiguste teemat puudutavalt järgmist:

***Algatus 2016.** Mesilaste haiguste leviku tõkestamiseks vajalike meetmete väljatöötamine, (VTA, VTL). Ameerika haudmemädaniku tõrjeprogramm on koostöös sektoriga väljatöötatud.*

Kahjuks ei ole selle algatuse täitmise või tulemuste osas praeguseks veel mingit informatsiooni ega pole ka kutsutud mesindussektori esindajaid koostööle selle dokumendi väljatöötamiseks.

Algatus 2017-2019.

Mesilaste haiguste leviku tõkestamiseks vajalike meetmete rakendamine sektoris (VTA, VTL) Ameerika haudmemädaniku tõrjeprogramm on koostöös sektoriga rakendunud.

Praegune olukord ja seisak vastavate mesilashaiguste seire ja tõrje meetmete väljaarendamisel ja tegevuste kavandamisel tekitab tõsise kahtluse, kas see algatus 2017-2019 saab rakenduda. Jääb ju mulje, et praegu vajalike seaduseloo ja tõrjeprogrammi loomise töödega praktiliselt ei tegeleta. VTA juhtkond on küll viimasel ajal väljendanud kavatsust muutuda senisest rohkem maaelu erinevate sektorite veterinaarse teenindamise paremaks tagajaks ja vähem kontrollijaks.

Kahjuks ei saa mesindussektor praeguse seisuga kindel olla, et see võiks puudutada ka mesinike abistamist mesilashaiguste seirel ja tõrjel. Loodame siin Maaeluministeeriumi suunavat mõju nii mesilashaiguste alase seadusandluse väljatöötamiseks kui ka mesindussõbralikuks rakendamiseks. Eesti Mesinike Liit on kaasatuna valmis koostööks, et sektori poolt kaasa aidata mesilashaiguste alaste probleemide lahendamisele Eesti mesinduses. Teeme ka ettepaneku vastava täiendõppe saanud kogunud mesinikest piirkondade usaldusmesinike võrgustiku loomiseks, et neid kaasata mesilashaiguste seiretegevustesse veterinaarspetsialistide abilistena.

2. Pestitsiidide ülemäärane või väärkasutamine taimekaitsetööl põhjustab mesilasperede otsesest hukkumist, nõrgenemist ja suureneval määral talvist hukkumist, ohustab eesti mee kvaliteeti ja tekitab mesinikele suurt majanduslikku kahju.

Taimekaitsetööde ohtudest mesilaste tervisele ja võimaliku kiire või aeglase hukkumise põhjustamisest on mesindussektor korduvalt väljendanud muret ministeeriumile ja teistele vastavatele ametkondadele. Mesindusala ümarlaua koosolekutel ja taimekaitse koostöörühmas ning PMA ja mesindussektori esindajate koolekutel on selleteemalisi küsimusi ja probleemide lahendamise võimalusi korduvalt arutatud. Eesti Mesinike Liit esitas 2014.a. ligi 5000 toetusallkirjaga petitsiooni mesilaste kaitsmiseks pestitsiidide hukutava toime eest nii Maaeluministeeriumile, Keskkonnaministeeriumile kui ka Riigikogule. Kahjuks näib, et seda Eesti mesinike ja teiste puhta keskkonna sõprade signaali ei ole märgatud.

Taimekaitsetöid puudutav seadusandlus peaks andma mesinikele kindlustunde, et mesilaste tervise hoidmisega ja mee kvaliteedi säästmisega on arvestatud. Mesindusorganisatsioonide poolt esitatud ettepanekuid Taimekaitseseaduse muutmiseks paraku suuremas osas ei võetud arvesse. Kahjuks on taimekaitses kehtestatud reeglite rakendamisel nõ. „hallid alad“ või ei arvestata tegelike tööde käigus ohtudega mesilastele. Selle tulemusena siiski aeg-ajalt mesilaspered kas hukuvad otsese mürgistuse tõttu või sagedamini nõrgenevad tarusse toodud õietolmu või ka nektari pestitsiidisisalduse pikaajalise toime tõttu.

Saame küll kinnitada, et viimastel aastatel on taimekaitsetööde tulemusena otseselt hukkunud mesilasperede arv vähenenud. Kuid nagu näitab Maaülikoolis tehtud uuring, leidis peaaegu kõigis uuritud mesilasperedes mees või suiras, aga ka mesilastes taimekaitsekemikaalide jääke. Pestitsiidijäägid nõrgestavad mesilaste immuunsüsteemi, lühendavad eluiga ja selle tõttu põhjustavad ka suurenenud talvist mesilasperede hukkumist.

Eesti Mesinike Liidu ettepanekud mesilaste tervise ja elujõu säästmiseks taimekaitsetöödel:

1. Suunata põllumajandustootjaid taimekaitsepestitsiidide kasutamise asemel võimalikult paljudel juhtudel rakendama integreeritud taimekaitse tehnoloogilisi võtteid, mis peaks olema kohustuslikena jõustunud juba alates 2014.a. Et vähendada konkreetse plaani kohaselt pestitsiidide kasutamist põllumajanduses, tuleks jõulisemalt kasutada selleks vajalikke seadusandlikke ja ametkondlikke meetmeid ning regulatsioone ja juhiseid.
2. Taimekaitsetööde nõudeid rikkunud füüsilistelt või juriidilistelt isikutelt võtta ära või vähendada PRIA kaudu neile makstavaid toetusi.
3. Rakendada taimekaitsepreparaatide kasutajatele kohustust fikseerida tehtud tööd ja andmed kasutatud taimekaitsevahendite kohta põlluraamatus tööde teostamise päeval (või hiljemalt järgmisel päeval) ja mitte 10 päeva jooksul, nagu on Eestis seni nõutav.
4. Põllumajandusameti kaudu mõjutada raudteetammide ja maanteepeenarde piirkonnas herbitsiididega umbrohutõrje tegijaid täitma mesilaste ja teiste kasulike putukate kaitseks nimetatud tööde korral kehtivaid seadusandlikke reegleid, mida kahjuks sageli eiratakse. Mesinike teavitamine massikommunikatsioonivahendite, näiteks vallalehtede kaudu ei tohiks anda õigust herbitsiididega raudteetammide pritsimiseks mesilaste ja teiste kasulike putukate lendluse ajal ning õitsvate taimikute korral.
5. Luua kaitsefond taimekaitsetööde käigus mesinikele või teistele isikutele tekkinud kahjude hüvitamiseks (näiteks MES juurde). Kaitsefondi vahendid moodustuvad taimekaitsevahendite kui kõrgendatud keskkonnaohu allika maaletoojate ja hulгимүүgi firmade poolt tehtavatest sisse maksetest. Sellele lisandub riiklik osamakse, tunnustamaks riigi ja ühiskonna poolt mesilaste kui oluliste tolmeldajate väga suurt kasu ja tähtsust keskkonnale ning põllu- ja aiakultuuride saagikusele. Fondi poolt nõutakse taimekaitsetööde teostajatelt sisse mesinikele või teistele isikutele tekitatud kahjutasu.
6. Et taimekaitsevahendi kasutamist kavandav põldur saaks vastavalt ministri senikehtiva määruse nõuetele teavitada tema põllust kuni 2 km kaugusel asuva mesila omanikku kavandatavast taimekaitsetööst, kohustada teda otsima PRIA mesilate registri kaardirakenduse abil informatsiooni vastavate põllulähedaste mesilate leidmiseks ja mesiniku kontaktandmete hankimiseks. Praegu kehtiva määruse tõlgenduse kohaselt peaks mesinik otsima kontakti põllu kasutajaga, kuid sageli pole võimalik põlduri kontaktandmeid leida. Eriti lahendamatu on see probleem suurema mesila korral, kui mesilaspered paiknevad paljudes erinevates korjekohtades.
7. Täiendada ja arendada PRIA mesilate registrit ka selles osas, et mesilasperede arvu registreerimine toimuks nii kevadel kui sügisel. Kevadine registreerimine toimub 15.maiks (mesilasperede arv 1. mai seisuga) ja sügisene registreerimine näiteks 15.novembriks (talvituma läinud mesilasperede arv 1.novembri seisuga). Ühelt poolt see võimaldab saada andmeid mesilasperede talvekadude suuruse kohta. Teisalt sügisene mesilasperede arvu registreerimine on aluseks EL poolt toetatava järgneva mesindusprogrammi perioodi 2019-2022 taotluse koostamiseks eeldatavalt 2018.a.

3. Eesti mesinikele mesilasperede pidamise toetuse rakendamine analoogiliselt Soome, Läti ja mitmete teiste riikide praktikale.

Eesti mesindus on olulise mõjuga otsese majandustegevusena ja tööhõive tagamise osas maapiirkondades, aidates sealjuures ellu viia ka riiklikult aktuaalset eesmärki vanemate elanike kaasamiseks tööturul, seega mesinduses kui jõukohases tootmistegevuses. Veelgi suurem on mesinduse mõju mesilaste tolmeldamistegevuse kaudu suure kaudse tulu tootmisel keskkonna ja laiemalt kogu ühiskonna hüvanguks. Hinnanguliselt saab väita, et kui mesinikud oma töö tulemusena teenivad meemüügist teatud summa, siis mesinike töö viljana saavad teised aiandus- ja põllumajandustootjad või keskkond sellest ilma omapoolsete kulutusteta mesinikust 10 korda suuremat kasu. Mesinikud ja mesilased väärivad selle eest ühiskonna tunnustust ja toetust. See toetus stimuleeriks mesinikke oma alaga innukamalt tegelema ja mesindust laiendama.

Mesinikele mesilasperede pidamise toetuse kohaldamine aitaks arendada Eesti mesindust, suurendaks meie mesinduse konkurentsivõimet ja jätkusuutlikkust ning oleks tootjate võrdse kohtlemise printsiibi kohaselt õiglane. See toetus võiks olla suunatud eelkõige mesilasperede talvesööda maksumuse osaliseks hüvitamiseks. Talvesöödakulu on Eestis kliimatingimuste tõttu mesinikele suur lisakulu, mida Euroopa Liidu lõunapoolsete liikmesmaade mesinikud ei pea kandma. Vastavalt kalkulatsioonidele oleks vajalik toetussumma 20 eurot mesilaspere kohta.

Selle toetuse saajate hulka tuleks haarata võimalikult kõik mesinikud, sealhulgas ka väikemesinikud. Sõltumata mesila suurusest teevad ju kõigi mesinike mesilased tolmeldamistööd ja toodavad kaudset tulu põllumajandustootjate ja keskkonna kasuks. Samas peaks toetust taotlevate ja saavate mesinike mesilad kindlasti olema registreeritud PRIA registris. See nõue koos toetuse saamise stiimuliga aitaks korrastada Eesti mesindust ja muuta mesinikud seadusekuulekamaks. Samuti annaks see Eesti mesinduse statistiliste näitajate osas suuremat selgust ja paremat ülevaatlikkust.

Maaeluministeriumis toimunud senistel mesinduse ümarlaudade koosolekutel ja hilisemates töögrupi aruteludes on seda ettepanekut toetatud. Siiani on selle toetuse rakendamise peamiseks takistuseks toodud vastavate rahaliste vahendite nappust. Nüüd, kus valitsus on otsustanud maaelu ja põllumajandust senisest suurema tähelepanuga toetada, on aeg see positiivne suhtumine ka mesinikele nähtavaks ja tuntavaks muuta. Eesti mesinike jaoks oleks üks riigi poolt antav selge ja konkreetne tunnustav signaal see, kui mesilasperede pidamise toetus lõpuks ometi välja kuulutatakse ja ellu rakendatakse.

Eesti Mesinike Liit loodab koostöös Maamajandusministeriumiga jätkuvalt edendada Eesti mesindust kui meie maaelu üht lahutamatu osa, mis on toeks keskkonnale ja kasuks kogu ühiskonnale. Loodame, et ministerium jätkab mesindusala ümarlaudade korraldamist, et koos mesinike esindajatega tegeliku mesinduse probleeme arutada ja üheskoos lahendusi leida. Samuti loodame, et taastatakse ümarlaua taustal loodud temaatiliste mesindusala töögruppide (mesilashaigused, taimekaitsetöödega seoses olevad probleemid, mahemesindus jt.) aktiivne tegevus ametnike ja mesindusorganisatsioonide esindajate osalusel. Mesindusprogrammi täitmise koordineerimiseks moodustatud varasema juhtkomisjoni ja praeguse hindamiskomisjoni töö tulemuslikkus kinnitab selliste töögruppide koostöö efektiivsust.

Eesti Mesinike Liit ja kõik mesinikud teevad enda poolt kõik selleks, et Eesti mesindus edasi areneks ja et meie mesindusel oleks tulevikku. Riigi mõistev ja toetav suhtumine ja ametkondade koostöö mesindusorganisatsioonidega on sealjuures vajalik eeldus, et võimaldada ja aidata mesinikel neid eesmärke paremini ja kiiremini täita.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Aleksander Kilk

Eesti Mesinike Liidu juhatuse esimees